

ประไพพิศ โอฟารวัฒน์ : กระบวนการเกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนบางลำพู.

(SOCIAL CONSCIOUSNESS PROCESS IN BANGLUMPOO COMMUNITY)

อ.ที่ปรึกษา : ดร. นฤมล อรุโณทัย, 251 หน้า. ISBN 974-14-1808-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนบางลำพู รวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในบริบทของชุมชนบางลำพู ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (2540 - 2544) ได้นำแนวคิดเมืองน่าอยู่ (Healthy Cities) มาใช้ในการพัฒนากรุงเทพฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดร.พิจิตร รัตตะกุลซึ่งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในยุคนั้น ดร.พิจิตร จึงนำแผนมาปรับเป็นนโยบายเมืองน่าอยู่ และได้สนับสนุนให้บางกอกฟอรัมเข้ามามีส่วนร่วมในการนำนโยบายเมืองน่าอยู่มาสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนของกรุงเทพมหานคร บางกอกฟอรัมจึงได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้จุดประกายให้ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันได้จากงานปิดถนนคนเดินครั้งที่ 1 ในที่สุดจึงได้กลายเป็นประชาคมบางลำพู ซึ่งต่อมาได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างกิจกรรมทางสังคมให้กับชุมชนบางลำพู

กระบวนการเกิดจิตสำนึกสาธารณะเกิดจากกลุ่มกิจกรรมทางสังคม 3 กลุ่มคือ ประชาคมบางลำพู เยาวชนเกษตรลำพู และมูลนิธิศุภนิมิต โดยประชาคมบางลำพูมีบทบาทนำในการสร้างกิจกรรมทางสังคมบนพื้นที่สาธารณะทางกายภาพ คือ สวนสันติชัยปราการ ทำให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อกลางที่จะนำเสนอถึงอัตลักษณ์ของชุมชน อัตลักษณ์ของชุมชนจะก่อให้เกิดความรัก ความห่วงใยในสิ่งของอันเป็นส่วนรวมร่วมกันของชุมชน อัตลักษณ์จึงนำมาซึ่งจิตสำนึกสาธารณะ ในขณะที่ยวกันจิตสำนึกสาธารณะก็นำมาซึ่งความพยายามที่จะสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการทำกิจกรรมทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (Sense of Public) หรือรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันถึงอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของชุมชนบางลำพู หรือจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนนั่นเอง ท้ายที่สุดแล้วจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนบางลำพูจะก่อให้เกิดพลังทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ ในการเคลื่อนไหวทางสังคมในกระบวนการต่อรองกับรัฐในการอนุรักษ์อาคารโรงพิมพ์คุรุสภา และกระบวนการต้านกระแสการขยายตัวของกาท่องเที่ยว และการใช้วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อกลับมาปกป้องเงื่อนไขการดำรงอยู่ของบุคคลและกลุ่ม ภายใต้ชื่อ “ชุมชนบางลำพู”

การมีจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนในบริบทของชุมชนบางลำพู อยู่ภายใต้ปัจจัยเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ได้แก่ ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ของชุมชน ผู้นำ จิตสำนึกสาธารณะปัจเจก การสื่อสารและกิจกรรมทางสังคม พื้นที่สาธารณะในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของคนภายนอก และการที่ชุมชนกลายเป็น “กรณีศึกษา” ในการศึกษาวิจัยและวิทยานิพนธ์หลาย ๆ ฉบับ ตลอดจนการขยายตัวของถนนข้าวสารและเกสต์เฮ้าส์

นอกจากนี้ จากการศึกษพบว่าปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้ การขาดผู้สืบทอดในการทำกิจกรรมทางสังคมของชุมชน ความขัดแย้งในชุมชน สภาพการต่างคนต่างอยู่ของผู้เช่าอาศัย และชาวบ้านบางส่วนในชุมชน การขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนจากภาครัฐ และการกีดกันบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรัฐ ปัจจัยทางบวก และปัจจัยทางลบทั้งหมดนี้ล้วนมีผลต่อการเกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนทั้งสิ้น

4689103420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: SOCIAL CONSCIOUSNESS / PUBLIC SPHERE / SOCIAL MOVEMENT / CIVIC GROUP / BANGLUMPOO

PRAPHAIPHIT OLANWAT : SOCIAL CONSCIOUSNESS PROCESS IN BANGLUMPOO COMMUNITY.

THESIS ADVISOR : DR NARUMON ARUNOTAI, 251 pp. ISBN 974-14-1808-6.

The objective of this research is to study the social consciousness development process in Banglumpoo community. This research emphasizes on conditions that create the consciousness in the context of Banglumpoo community as well as the problems and obstacles in developing the social consciousness. The research was conducted using the qualitative research method. Data collection was done using participative observation and in-depth interviews with key persons in the community as well as focus group discussion.

The result shows that the 5th Bangkok Metropolitan Development Plan (B.E. 2540-2544) introduced the "Health Cities" framework as a guideline for Bangkok development. This framework was inline with the idea of Pichit Rattakul, the former governor. As a result, he adapted this framework into "Desirable City" policy and granted all support to the Bangkok Forum to bring the policy into real practice. The Bangkok Forum then acted as a catalyst for Banglumpoo community to launch the first ever, "Walking Street". Since then, the Banglumpoo community has played a key role for public activities development.

The process of social consciousness development in the Banglumpoo community is created from the community's identity formed by three major groups, namely "Prachakom Banglumpoo", "Kasorn Youth Group of Banglumpoo", and "Duriyapraneet Foundation" through the use of public space, "Santichaiprakarn Park" which in turn forms an interest group on public activities. These activities were used as a media to depict community identity. Such identity induces love and care for the community's assets which become social consciousness eventually. The social consciousness has brought about community's attempt to create activities that ultimately formed the "Sense of Public", in other words, the sense of belonging in identities of Banglumpoo community, or the public consciousness of Banglumpoo. Ultimately, the public consciousness of Banglumpoo community will generate great social power in social movement to negotiate with the government regarding the protection of the Kuruspha Building and also the case against the expansion of cultural tourism in such society in order to protect the existence of the community's people and interest group.

The research also shows that the social consciousness of Banglumpoo community exists under the following conditions, namely, social capital, culture and history, community's identity, leader, individual's social consciousness, community's communication and activities, public space, participation from outsiders, and community's reputation as presented in many case studies. In addition, the business expansion on Khaw Sarn Road is also driving the social consciousness in Banglumpoo community.

Lastly, the problems and obstacles of the social consciousness development derive from discontinuity of social activists, community's disputes, independency of residence, lack of government support, and discrimination of community participation. These positive and negative factors influence the development of the social consciousness in Banglumpoo community.